

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over a) het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van Horizon Europa — Het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, en tot vaststelling van de regels voor deelname en verspreiding

(COM(2018) 435 final — 2018/0224 (COD))

en over b) het voorstel voor een besluit van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van het specifieke programma tot uitvoering van Horizon Europa — Het kaderprogramma voor onderzoek en innovatie

(COM(2018) 436 final — 2018/0225 (COD))

(2019/C 62/05)

Rapporteur: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Raadpleging	a) Europees Parlement, 14.6.2018 Raad, 25.6.2018 b) Europees Parlement, 14.6.2018 Raad, 27.6.2018
Rechtsgrondslag	a) artikel 173, lid 3, artikel 182, leden 1, 4 en 5, en artikel 188 VWEU; artikel 7, lid 5, Euratom b) artikel 173, lid 3, en artikel 182, lid 4, VWEU
Bevoegde afdeling	Interne Markt, Productie en Consumptie
Goedkeuring door de afdeling	2.10.2018
Goedkeuring door de voltallige vergadering	17.10.2018
Zitting nr.	538
Stemuitslag	187/1/2
(voor/tegen/onthoudingen)	

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) is ermee ingenomen dat de Europese Commissie duidelijk heeft gemaakt dat onderzoek en innovatie (O&I) ook in de context van het meerjarig financieel kader 2020-2027 essentiële **EU-prioriteiten** moeten blijven. Het is tevreden dat veel van de aanbevelingen die het heeft gedaan in het kader van de tussentijdse evaluatie van Horizon 2020 zijn overgenomen, zoals op het gebied van gezamenlijk onderzoek en mobiliteit en voor maatregelen om innovatie te bevorderen, regionale verschillen te verkleinen, wetenschap en innovatie onder burgers te promoten, lage succespercentages op te krikken en de administratieve rompslomp te verminderen ⁽¹⁾.

1.2. Het EESC wijst erop dat wetenschap, onderzoek en innovatie ten grondslag moeten liggen aan het Europese integratieproces en staat daarom achter de benadering van Horizon Europa om de kloof tussen de burgers en de activiteiten en verwezenlijkingen op die terreinen te verkleinen. Om die reden moet doeltreffende communicatie over zowel de mogelijkheden van het programma als de impact van innovatie en onderzoek op het dagelijks leven van de burgers deel uitmaken van de strategie om de lidstaten tot grotere ondersteuning van dit programma aan te zetten.

⁽¹⁾ PB C 34 van 2.2.2017, blz. 66 en informatief rapport over Horizon 2020 (evaluatie).

1.3. Het EESC steunt het ontwerpen van O&I-missies als onderdeel van de strategie van Horizon Europa om O&I-resultaten met een grotere impact te bereiken en het beeld dat burgers hebben van wetenschap en haar impact op hun dagelijks leven, daadwerkelijk te veranderen. Het EESC dringt erop aan dat er snel strategische missies worden gedefinieerd die onderzoeks- en innovatie-ecosystemen in heel Europa kunnen bevorderen en gezamenlijk onderzoek kunnen stimuleren als belangrijkste instrument voor kennisoverdracht en de creatie van impact. Die missies moeten gericht zijn op een specifiek, meetbaar en haalbaar doel en moeten openstaan voor alle mogelijke deelnemers zodat uitmuntendheid uit alle delen van Europa kan worden benut.

1.4. Het EESC kan zich erin vinden dat de missies ruimte bieden voor diverse bottom-upoplossingen en de gehele O&I-cyclus beslaan. Omdat ze zich moeten richten op middellange- en langetermijndoelstellingen, moet het belang van onderzoek met een laag niveau van technologische paraatheid (TRL) ook in de bij de missies gevolgde aanpak terug te vinden zijn. Verder moeten de missies zich niet alleen maar concentreren op lineaire innovatiemodellen, die zich vaak beperken tot incrementele innovatie, maar zouden ze ook expliciet disruptieve innovatiemodellen moeten stimuleren.

1.5. Als vertegenwoordiger van de organisaties van het maatschappelijk middenveld is het EESC bereid actief bij te dragen aan het ontwerpproces en steunt het de idee van missies, maar wijst het er toch ook op dat als eindgebruikers te nauw bij de besluitvorming worden betrokken, de missies te beperkt en te weinig baanbrekend kunnen zijn. De missieraden moeten van hoogstaande kwaliteit zijn met voldoende kritische massa van alle belanghebbende partijen om incrementeel onderzoek of, het andere uiterste, missies die te ver vooruitlopen op de huidige technische/technologische capaciteiten, te voorkomen.

1.6. Het EESC beschouwt de Europese Innovatieraad (EIC) als een belangrijk instrument om baanbrekende innovatie te steunen en ondernemerschap en concurrentievermogen op EU-niveau te bevorderen. Daarom is EESC van mening dat de EIC, gezien het Europese landschap, zich vooral moet richten op heel innovatieve en baanbrekende kleine en middelgrote ondernemingen en start-ups.

1.7. Het EESC is het ermee eens dat Horizon Europa sociale en menswetenschappen op een systematische manier in aanmerking moet nemen. Sociale en menswetenschappen moeten in combinatie met de technologische benadering worden bekeken. Innovatie gaat immers veel verder dan technologie alleen en door de verschillende visies, afwegingen en uitdagingen samen te brengen, zal men erin slagen het O&I-landschap in Europa beter vorm te geven. Het EESC is van mening dat als verder wordt gekeken dan technologie alleen, de sociale en menswetenschappen in heel Horizon Europa zouden worden bevorderd.

1.8. Het EESC steunt de „open wetenschap”-beleidsaanpak als een middel om zich te kunnen toespitsen op excellente wetenschap en hoogwaardige kennis. Hoewel open wetenschap van vitaal belang is voor de globale wetenschappelijke ontwikkeling van de Europese instellingen, moet er worden overwogen om een tijds kader in te voeren waarbinnen alle wetenschappelijke resultaten moeten worden gepubliceerd, om te waarborgen dat alle projectresultaten in passende gegevensbanken en binnen welbepaalde tijd ter beschikking worden gesteld. Het EESC kan zich vinden in de open toegang tot publicaties en onderzoeksgegevens, maar raadt ten zeerste aan om regelmatig de stakeholders op onderzoeksgebied te raadplegen over toekomstige vereisten voor open wetenschap. De bestaande opt-outmogelijkheden moeten in Horizon Europa behouden blijven.

1.9. Het EESC is het ermee eens dat de hertekende pijlerstructuur de interne samenhang zal bevorderen, met name door de integratie van industriële technologieën in pijler 2, waardoor het bedrijfsleven een grotere bijdrage zal kunnen leveren aan de aanpak van wereldwijde uitdagingen en het aanbod beter op de vraag naar nieuwe oplossingen zal zijn afgestemd. Die benadering is heel aantrekkelijk en er kan onder meer ook worden geopperd om consortia te begunstigen die de innovatiecirkel rondmaken, m.a.w. die academische partners omvatten die creëren, solution providers die innovatieve oplossingen ontwikkelen, en eindgebruikers die hun behoeften op het gebied van duurzaamheid kenbaar maken.

1.10. Positief vindt het EESC ook de doelstelling om de staatssteunregels verder te vereenvoudigen teneinde de combinatie van verschillende fondsen te vergemakkelijken. Daarmee zouden de grote verschillen tussen het aantal succesvolle O&I-projecten van lidstaten en regio's kunnen worden verkleind. Synergieën tussen de verschillende EU-financieringsprogramma's en -beleidsmaatregelen, vooral met structuurfondsen via compatibele regelgeving, zijn essentieel voor een zo groot mogelijke impact van O&I-projecten.

1.11. Het EESC wijst erop dat het ondersteunen van de mobiliteit van onderzoekers via Marie Skłodowska-Curieacties (MSCA) ook fundamenteel is om de Europese onderzoeksräume verder te versterken. Het beleid van de EU en de lidstaten moet echter gericht zijn op adequate en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden voor professionals om hersenvlucht te voorkomen, die echt contraproductief is voor het tot stand brengen van cohesie in de EU. Daarnaast is het van cruciaal belang om in het programma van de Europese Onderzoeksraad meer steun te geven voor jonge beroepsonderzoekers.

1.12. Het EESC vindt dat binnen de pijler „Versterking van de Europese Onderzoeksruimte” speciale aandacht moet worden geschonken aan wetenschapsonderwijs en communicatie over wetenschap. Dit zou de wetenschap met en voor de samenleving binnen deze pijler en daarmee binnen Horizon Europa ten goede komen.

2. Algemene opmerkingen

2.1. Het EESC is opgetogen over de recente inspanningen van de Commissie om impulsen te geven aan de groei in Europa met nieuwe en zorgvuldig afgewogen EU-beleidsmaatregelen, ondersteund door grotere stimulering van O & O+I-activiteiten die kunnen zorgen voor Europees leiderschap op diverse terreinen⁽²⁾. De Europese gemeenschap van innovatoren en onderzoekers heeft de laatste jaren veel doelen bereikt, maar de waarde daarvan wordt door de Europese burgers nog steeds niet ten volle erkend. Daar bestaan meerdere redenen voor, zoals slechte communicatie, de geringe betrokkenheid van de gemeenschap en zelfs onverschilligheid van de burgers tegenover wetenschappelijke prestaties. Er moet daarom binnen de Europese maatschappij een mentaliteitswijziging tot stand worden gebracht, niet alleen op korte termijn, maar ook om op lange termijn bij te dragen tot een wetenschappelijk en innovatie-ecosysteem dat in de samenleving is ingebed.

2.2. Het EESC staat achter het idee dat die mentaliteitswijziging bij de burgers tot stand kan worden gebracht door belangrijke wereldwijde uitdagingen te identificeren, in een krachtige poging om de samenleving voor het Europees project te mobiliseren en haar daarbij te betrekken. Het is van cruciaal belang dat Europa's concurrentievermogen via innovatie wordt versterkt en dat de Europese leiders dit voor ogen houden wanneer zij hun beleidsprioriteiten bepalen. Het volstaat immers niet alleen maar te zeggen dat O & O+I-activiteiten een belangrijke bijdrage leveren aan banencreatie en groei. En het is evenmin voldoende de boodschap te verkondigen dat twee derde van de huidige economische groei in Europa aan O & O+I-activiteiten te danken is. De lidstaten moeten ook daadwerkelijk elk hun deel van deze collectieve inspanning leveren.

2.3. Het EESC is ingenomen met het voorstel voor een nieuw Europees O&I-programma ter ondersteuning en bevordering van O&I op EU-niveau voor de periode 2021-2027 en met de belangrijkste kenmerken ervan, met name de nadruk op open wetenschap, wereldwijde uitdagingen en industrieel concurrentievermogen, en open innovatie. Het EESC is er vast van overtuigd dat de keuze voor co-creatie, met een rol voor alle belanghebbenden uit de kennis- en innovatiegemeenschap, de juiste basis is om concurrentievermogen, banencreatie, sociale samenhang, in het bijzonder bestrijding van de jeugdwerkloosheid, en milieubescherming in Europa naar een hoger niveau te tillen, in lijn met de Agenda 2030 van de Verenigde Naties en de duurzameontwikkelingsdoelstellingen (SDG's).

2.4. Het Horizon Europa-programma lijkt de prioriteit van de Commissie te weerspiegelen om een wetenschappelijk en innovatie-ecosysteem op te bouwen dat de EU kan helpen om haar concurrentievermogen te verbeteren via structurele activiteiten die een economische en maatschappelijke impact hebben. Dit blijkt niet alleen uit de voorgestelde uitbreiding van het financieringspakket, maar ook uit de activiteiten die binnen de drie pijlers van het programma worden gepland.

2.5. Het EESC staat achter de belangrijkste nieuwe elementen van het Horizon Europa-voorstel, namelijk: i) baanbrekende innovatie ondersteunen via de EIC; ii) een groter effect creëren door zich te richten op missies en burgers erbij te betrekken: O&I-missies; iii) de internationale samenwerking versterken; iv) de openheid versterken door een sterker open wetenschapsbeleid; en v) het financieringslandschap rationaliseren door een nieuwe benadering van Europese partnerschappen.

2.6. Het opzetten van bottom-up **O&I-missies** voor de EU, gericht op wereldwijde uitdagingen en het industrieel concurrentievermogen, kan een goede aanpak zijn om de maatschappij meer bij wetenschappelijke en innovatieactiviteiten te betrekken. Op die manier kan men er misschien in slagen de samenleving en de burgers warm te maken voor toekomstige opdrachten en zal er een gemeenschapsgevoel ontstaan dat van doorslaggevend belang kan zijn om resultaten en effecten van betekenis te bereiken. Ook hier kan de rol van de organisaties van het maatschappelijk middenveld van cruciaal belang blijken.

2.7. Het EESC stelt het ook op prijs dat Horizon Europa „publiek-private partnerschappen” (PPP's) zal steunen als een doeltreffend instrument om gezamenlijk onderzoek, gericht op door de industrie aangedreven O&I, te stimuleren, en dat het programma daarbij zal kiezen voor een kleiner aantal partnerschappen met een grotere impact. Europa moet aanvaarden dat er nog een lange weg te gaan is als het gaat om vlotte, efficiënte samenwerking tussen de academische wereld en het bedrijfsleven. Er zijn uiteraard veel goede voorbeelden en beste praktijken, maar er is ook ruimte voor verbetering. PPP's zijn een van de mogelijke oplossingen om de bestaande kloof tussen die twee verschillende, maar complementaire werelden, de academische wereld en het bedrijfsleven/de markt, te dichten.

⁽²⁾ PB C 197, 8.6.2018, blz. 10.

2.8. Het EESC dringt er bij de Commissie nogmaals ⁽³⁾ op aan te blijven ijveren voor minder bureaucratie in het Horizon-programma. In dit kader is het EESC verheugd over het voorstel van de Commissie om de bureaucratie terug te dringen en de marktintroductietijd/responsgraad op de voorstellen te verbeteren, zoals in Horizon 2020 bij het specifieke mkb-instrument. Vereenvoudiging moet binnen Horizon Europa een van de belangrijkste streefdoelen zijn, met name met betrekking tot de termijn voor subsidietoekenning en marktintroductie, constante financieringsniveaus, minder instrumenten, beperkt gebruik van urenstaten, wijdverspreid gebruik van forfaitaire bedragen enz.

2.9. Het EESC is van mening dat, samen met minder bureaucratie, meer vereenvoudiging en een zichtbaardere campagne om kleine en middelgrote ondernemingen aan te trekken tot innovatie- en O&I-activiteiten, het concept dat aan de EIC ten grondslag ligt, zeer gewenst is, vooral ter bevordering van commercialisering, opschaling van innovaties en ondernemerschap. Het EESC gelooft immers dat er dankzij deze strategie meer successen kunnen worden geboekt, aangezien de EIC nu diverse oorzaken voor het in het verleden falen van start-ups en ideeën wil aanpakken. Wij mogen niet vergeten dat de risicoaferigheid in Europa moet worden aangepakt en de EIC zal daartoe bijdragen. Er moet daarom in zijn globale doelstellingen en evaluatiecriteria ruimte zijn voor risicovolle O&I-activiteiten.

2.10. Het EESC staat achter het idee dat meer kleine en middelgrote ondernemingen en start-ups bij het programma worden betrokken, maar heeft zijn twijfels bij het opschalingsvoorstel. Ondanks de inspanningen die in de kaderprogramma's zijn geleverd, nemen kleine en middelgrote ondernemingen nog altijd onvoldoende deel aan activiteiten op basis van O&I. Horizon Europa is de beste kans om hen „aan boord” te krijgen. Het idee om hun betrokkenheid te vergroten via kapitaal kan een schot in de roos blijken, maar de boodschap moet voor alle bedrijven duidelijk zijn. Omdat kleine en middelgrote ondernemingen nog steeds een andere kijk op „kapitaalbezit” hebben, dient het programma uitvoerig te worden uitgelegd om deelname daaraan te stimuleren en misverstanden te voorkomen. Deze ondernemingen hebben een jarenlange traditie van kapitaal gebaseerd op familieondernemingen. Voorstellen om hun kapitaal „open te stellen” voor de markt, gefinancierd door dit programma, kunnen specifieke vragen oproepen. Het EESC dringt er daarom bij de Commissie op aan om zeer helder over dit interessante voorstel te communiceren.

2.11. Het EESC gaat ook akkoord met het beginsel dat er van EU-kant uit geen financiële investeringen voor ondernemers meer zullen zijn zonder dialoog met de EU. Dit „motto”, dat onlangs door commissaris Moedas tijdens een openbare bijeenkomst is gelanceerd, geeft blijk van een ambitieus idee van meer directe interactie met ondernemers en kandidaten, maar is ook een erg risicovolle houding: het is immers nog niet duidelijk welk soort middelen zullen worden uitgetrokken voor de interviews met kandidaten en het hele proces moet ook efficiënt blijven. Het EESC is echter wel volledig bereid om deze nieuwe aanpak te steunen en biedt zelfs aan om mee te werken aan het proces door de expertise van zijn leden aan te bieden, evenals de steun van de organisaties van het maatschappelijk middenveld die hun leden ondersteunen.

2.12. Ten slotte is het EESC ook verheugd over de inspanningen die lijken te worden geleverd om de synergie van fondsen tussen de programma's te verbeteren. Synergieën kunnen een belangrijke rol spelen bij de bevordering en versterking van de O&I-capaciteiten in de diverse regio's van Europa. Meer synergie met andere EU-financieringsprogramma's en -beleidsmaatregelen, vooral met structuurfondsen via compatibele regelgeving, moet een sleutelement zijn. Volgens de MFK-verordeningen voor de cohesiefondsen mogen de lidstaten maximaal 5 % van hun toewijzingen van het ene fonds naar het andere overdragen waardoor zij investeringsmiddelen aan andere belangrijke domeinen kunnen toewijzen. Ook dit kan bijdragen tot een grotere betrokkenheid van de lidstaten bij de verwezenlijking van het doel van het innovatieprogramma en kan de wetenschappelijke agenda naar een hoger niveau tillen. Het EESC is de mening toegedaan dat het programma alleen maar een succesverhaal met een impact op het dagelijkse leven van de burgers kan worden als de publieke en private sectoren erbij worden betrokken. Een ander belangrijk aspect zou de harmonisatie zijn van de regels en voorschriften van de verschillende fondsen, op zijn minst voor dezelfde soort activiteiten en met name voor O&I.

3. Het Horizon Europa-voorstel voor de periode 2021-2027

3.1. Het voorstel van de Commissie voor Horizon Europa is gebaseerd op de aankondiging van een belangrijke verwezenlijking: een O&I-programma ter waarde van 100 miljard EUR, wat op zich al een stap voorwaarts voor de op wetenschap en innovatie gebaseerde Europese kennismaatschappij vormt. In deze context is het feit dat de lidstaten met deze begrotingsverhoging hebben ingestemd, niet alleen een teken van politiek engagement, maar ook een duidelijke boodschap aan de wereld: Europa wil het voortouw nemen in innovatie en de financieringsvoorwaarden hiervoor zijn nu gecreëerd.

3.2. Naast de begrotingsverhoging wil het EESC ook enkele nieuwe en innovatieve ideeën belichten als punten uit het voorstel die belangrijk zijn voor dit advies. Daarom willen wij kort de volgende punten vermelden:

⁽³⁾ PB C 34 van 2.2.2017, blz. 66.

- a) **De driepijlerstructuur van Horizon Europa:** zoals de Commissie vermeldt, is Horizon Europa geen revolutie, maar een evolutie. Het programma is dan ook gebaseerd op drie hoofdpijlers: open wetenschap, met de componenten ERC, MSCA en onderzoeksinfrastructuren; wereldwijde uitdagingen en industrieel concurrentievermogen, dat vijf clusters omvat: gezondheid; inclusieve en veilige samenleving; digitaal en industrie; klimaat, energie en mobiliteit; en levensmiddelen en natuurlijke hulpbronnen; en open innovatie, met de EIC, de Europese innovatie-ecosystemen en het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT). De drie pijlers worden geschraagd door activiteiten ter versterking van de Europese Onderzoeksruimte.
- b) **De oprichting van de Europese Innovatieraad (EIC)** om de EU te helpen het voortouw te nemen in marktcreërende innovatie: Europa streeft dit doel al vele jaren na, maar ondanks alle inspanningen, uitmuntende ideeën en een heel sterke gemeenschap van innovatoren en wetenschappers, nemen de groei en de banencreatie niet in die mate toe die gezien de inzet zou kunnen worden verwacht. Het voorstel van de Commissie voorziet daarom in de oprichting van één loket waar de meest veelbelovende en baanbrekende technologieën van het laboratorium naar de markt worden gelooft, en de meest innovatieve start-ups en ondernemingen worden geholpen met de opschaling van hun ideeën. De nieuwe EIC zal helpen met de identificatie en financiering van snel bewegende, riskante innovaties die in staat zijn volledig nieuwe markten in het leven te roepen. De raad zal directe steun geven aan innovatoren, hoofdzakelijk via twee financieringsinstrumenten: één voor de vroege stadia, en de ander voor de ontwikkelingsfase en de uitrol naar de markt. De raad vormt een aanvulling op het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT). Het EESC is van mening dat de EIC zich moet toespitsen op heel innovatieve en baanbrekende kleine en middelgrote ondernemingen en start-ups.
- c) In de strategische innovatieagenda (SIA) van het EIT zullen voorstellen voor toekomstige kennis- en innovatiegemeenschappen (KIG's) van het EIT worden opgenomen. Het EESC is van mening dat deze niet beduidend mogen toenemen en dat hun aantal beperkt moet worden gehouden, in overeenstemming met het beginsel van vereenvoudiging van het O&I-landschap. Daarnaast moeten de toekomstige KIG's garanderen dat verschillende Europese landen vertegenwoordigd zijn, met name voor wat betreft de locatie van de innovatiehubs. Vanuit academische hoek ondersteund ondernemerschap (bijvoorbeeld ondernemingsgericht onderwijs, bevordering van intense niet-disciplinaire samenwerking tussen ondernemers en academici, identificatie van toekomstige vaardigheden voor toekomstige innovatoren) moet worden versterkt.
- d) Het opzetten van **O&I-missies** voor de EU, gericht op wereldwijde uitdagingen en het industrieel concurrentievermogen: op deze manier kan men er misschien in slagen de maatschappij en de burgers bij toekomstige opdrachten te betrekken en zal er een gemeenschapsgevoel ontstaan dat van doorslaggevend belang kan zijn om resultaten en effecten van betekenis te bereiken. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan de bestrijding van kanker, schoon vervoer, oceanen zonder plastic of schoon water voor iedereen. Burgers, belanghebbende partijen, het Europees Parlement en de lidstaten zullen allemaal bijdragen aan het ontwerpen van deze missies. Als vertegenwoordiger van de organisaties van het maatschappelijk middenveld staat het EESC ervoor open actief bij te dragen aan het ontwerpen van deze missies.
- e) **Het innovatiepotentieel in de hele EU optimaliseren en de Europese Onderzoeksruimte versterken:** lidstaten met een laag O&I-prestatiepotentieel zullen twee keer zoveel steun krijgen. Bovendien zullen synergieën met de Europese Structuur- en Investeringsfondsen (bijvoorbeeld het structuurfonds en het Cohesiefonds) het gemakkelijk maken om financiering te coördineren en combineren en om regio's te helpen innovatie te omarmen en op EU-niveau een hefboomeffect te creëren.
- f) **Meer openheid:** het beginsel van „open wetenschap/open innovatie” zal de modus operandi van Horizon Europa worden, door open toegang te vereisen tot publicaties en gegevens. Dit zal bevorderlijk zijn voor de verspreiding en exploitatie, de marktacceptatie verbeteren en het innovatievermogen verhogen van resultaten die met EU-financiering zijn gegenereerd.
- g) **Een nieuwe generatie Europese partnerschappen en meer synergie met andere EU-programma's:** Horizon Europa zal het aantal door de EU medegeprogrammeerde of medegefinancierde partnerschappen met het bedrijfsleven, het maatschappelijk middenveld en financieringsfondsen stroomlijnen, zodat zij effectiever en doeltreffender zijn bij het realiseren van de EU-beleidsprioriteiten. Horizon Europa zal effectieve en operationele links bevorderen met andere toekomstige EU-programma's zoals het cohesiebeleid, het Europees defensiefonds, het programma Digitaal Europa en de Connecting Europe Facility, alsmede met het internationale kernfusieproject ITER.
- h) **Het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC),** de wetenschaps- en kennisdienst van de Commissie, zal met wetenschappelijk advies, technische ondersteuning en gericht onderzoek een bijdrage blijven leveren.

4. Wetenschap en innovatie voor alle Europeanen

4.1. De burgers moeten zich bewust zijn van de Europese mogelijkheden en verwezenlijkingen op het gebied van wetenschap en innovatie. De EU-activiteiten in die domeinen spelen echt een rol in ieders leven en vormen een uitgelezen kans om de maatschappij bij het Europees project te betrekken. Het concept en de maatregelen die de Commissie voorstelt, zijn ambitieus en maken deel uit van een „altijd durend proces”, maar zijn ook de beste kans om burgers verbondenheid te doen voelen met de Europese waarden via innovatie en wetenschap voor iedereen.

4.2. Wetenschapsonderwijs en communicatie over wetenschap moeten als fundamenteel worden beschouwd om iedereen bij het Europese project te betrekken. Als deelname van de burgers een van de prioriteiten van Horizon Europa wordt, zal dat een grote stap vooruit zijn voor de benutting van O&I-resultaten door de markt en in ons dagelijks leven. Het op een multistakeholderaanpak gebaseerde cocreatieproces zal duidelijk maken dat de burgers bij O&I moeten worden betrokken. Sociale innovatie met deelname van de burgers en vertrouwen in innovatie zullen cruciaal zijn om nieuwe bestuurs-, productie- en consumptiepatronen te bevorderen.

4.3. De verspreiding, communicatie en exploitatie van de successen van Europese wetenschap en innovatie lijken hun doel enigszins te missen. De burgers schatten de innovaties van andere regio's hoog in, maar erkennen „Europese verwezenlijkingen” niet, ook al zijn zij ervan op de hoogte. Dit moet veranderen, om diverse redenen: naast het idee om „Europese waarde” te halen uit de investeringen die Europa doet, is het ook belangrijk trots te zijn op de verwezenlijkingen en doelen van de EU in het kader van het Europees project voor iedereen.

4.4. Europa krijgt vaak kritiek omdat zij „te weinig zou investeren” en „geen cultuur van ondernemerschap en risicobereidheid” zou hebben. Met dit voorstel wil de Commissie hiertegen ingaan en op dit gebied een nieuw verhaal creëren. De creatie van een beter en inclusiever Europa mede dankzij wetenschap en innovatie draagt bij tot de verandering die nodig is om misverstanden over het Europees project te voorkomen, en draagt er zeker ook toe bij dat burgers zich meer betrokken voelen en trots zijn dat zij deel uitmaken van de oplossing. Het is ook belangrijk om onjuiste ideeën over het gebruik van Europese middelen in lokale gemeenschappen uit de wereld te helpen: als burgers zouden erkennen dat het „geld van de belastingbetaler” goed wordt gebruikt, zou dit een grote stap voorwaarts betekenen in de bestrijding van extreem populistische retoriek.

4.5. Het programma moet vooral helpen om de Europese Onderzoeksruimte te versterken door ervoor te zorgen dat haar financiële middelen hoofdzakelijk worden gebruikt voor gezamenlijk onderzoek met deelnemers uit lidstaten en/of geassocieerde landen, om een duidelijke Europese toegevoegde waarde te hebben. Samenwerking tussen Europese onderzoekers, bedrijfssectoren (met inbegrip van kleine en middelgrote ondernemingen) en andere publieke en private instellingen heeft bijgedragen tot de oprichting van de Europese Onderzoeksruimte en is een kenmerk van de Europese kaderprogramma's voor O&I, dat door de belanghebbende partijen erg op prijs wordt gesteld en in Horizon Europa behouden moet blijven.

4.6. Horizon Europa-activiteiten worden voornamelijk verwezenlijkt door middel van oproepen tot het indienen van voorstellen. Er moet worden gewaarborgd dat het merendeel van de Horizon Europa-begroting wordt aangewend via vergelijkende oproepen die rechtstreeks door de Commissie of haar uitvoerende agentschappen op transparante en doeltreffende wijze worden beheerd, en dat het aantal missies en partnerschappen en hun begrotingen op een redelijk niveau worden gehouden, teneinde het O&I-landschap te rationaliseren, in lijn met het hoofddoel van vereenvoudiging.

4.7. Horizon Europa moet de behoeften en dringende prioriteiten stroomlijnen die uit de raadpleging van de belanghebbenden begin 2018 in het kader van de effectbeoordeling⁽⁴⁾ naar voren zijn gekomen. De raadpleging van de belanghebbenden had tot doel de standpunten van geïnteresseerde burgers en belanghebbenden te verzamelen over het ontwerp van Horizon Europa, met name over de bevordering van O&I in de hele EU, de ondersteuning van onderwijs, vaardigheden en opleiding, de realisatie van een schoon en gezond milieu en de bescherming van de natuurlijke hulpbronnen.

4.8. Om actief bij te dragen aan de samenhang tussen de verschillende regio's binnen Europa, zijn meer financiële middelen voor de Europese Onderzoeksraad welkom, vooral als ze in de eerste plaats zullen worden toegewezen aan jonge beroepsonderzoekers, als groep die het grootst mogelijke potentieel voor de toekomst van Europa biedt. De hersenvlucht uit de perifere regio's naar andere gebieden moet worden gestopt en de empowerment van jonge beroepsonderzoekers moet echt realiteit worden.

4.9. Om ervoor te zorgen dat het maatschappelijk middenveld zich onderzoeksresultaten meer eigen gaat maken, moet de fundamentele rol van sociale innovatie worden benadrukt. Ook moet het belang worden onderstreept van ondernemingen van de sociale economie en stakeholders in het algemeen, die tegenwoordig naast de industrie en kleine en middelgrote ondernemingen een belangrijk onderdeel van het Europese economische systeem vormen.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/horizon-europe-impact-assessment-swd-2018-307_en

5. Rol van ondernemingen

5.1. Het EESC dient er nogmaals op te wijzen dat kleine en middelgrote ondernemingen de grootste bedrijfsgemeenschap in Europa vormen. Kleine en middelgrote ondernemingen zorgen voor banengroei en banencreatie en moeten daarom in het beleidsvormingsproces centraal staan. Dit voorstel lijkt hiermee rekening te houden, maar tegelijk vestigt het EESC de aandacht van de Commissie erop dat er geen uniforme oplossing bestaat die in alle lidstaten kan worden toegepast om de deelname van kleine en middelgrote ondernemingen aan Horizon Europa te vergroten. Het groeiniveau en de structurele innovatie-ecosystemen verschillen van lidstaat tot lidstaat en dat moet op de ene of andere manier tot uiting komen in de specifieke voorgestelde maatregelen.

5.2. Het EESC erkent de rol die start-ups in de wetenschappelijke en innovatie-ecosystemen spelen, maar wijst de Commissie erop dat ondernemers over een bedrijfsgerichte ingesteldheid moeten beschikken als ze willen slagen. Het is daarom wenselijk om ondernemers te adviseren over het potentieel en de behoeften van de markt. Grote ondernemingen moeten ook bij het proces worden betrokken. Grote ondernemingen bieden meer kansen voor start-ups en kleine en middelgrote ondernemingen, niet alleen door de uitdagingen die zij creëren, maar ook door de zakelijke mogelijkheden die doorgaans met hun activiteiten gepaard gaan. Het is daarom een uitstekend idee om een efficiënter innovatie-ecosysteem te creëren dat hun dagelijkse realiteiten samenbrengt.

5.3. Het EESC wil de gemeenschap van ondernemers en de Commissie wijzen op de noodzaak om een nieuw verhaal te brengen over industriële activiteiten. De traditionele industriële sectoren zouden echt baat hebben bij de activiteiten van start-ups wanneer die toegespitst worden op uitdagingen die het gevolg zijn van de digitalisering en robotisering van de industriële activiteiten, op bijvoorbeeld de circulaire economie, of die de invoering van heel geavanceerde nieuwe productietechnologieën bevorderen dankzij de deelname van kleine en middelgrote ondernemingen en start-ups, en hun samenwerking met grote industrieën bevorderen. Er kunnen grotere successen worden geboekt als start-ups op een of andere manier bewust zouden worden gemaakt van de toekomstige industriële uitdagingen.

6. Financiële kwesties

6.1. Van de voorgestelde begroting van 100 miljard EUR voor 2021-2027 is 94,1 miljard EUR voor Horizon Europa, 3,5 miljard EUR voor het InvestEU-fonds en 2,4 miljard EUR voor het Euratomprogramma voor onderzoek en opleiding. Het Euratomprogramma, dat onderzoek en opleiding op het gebied van nucleaire veiligheid, beveiliging en stralingsbescherming financiert, zal zich meer toespitsen op niet-nucleaire toepassingen, zoals gezondheidszorg en medische apparatuur, en zal ook de mobiliteit van nucleaire onderzoekers bevorderen via de Marie Skłodowska-Curieacties.

6.2. Uit de indicatieve verdeling van de financiële middelen voor Horizon Europa blijkt een aanzienlijke verhoging van de begroting voor de Europese Onderzoeksraad (ongeveer 20 %) en de Marie Skłodowska-Curieacties (ongeveer 10 %) in vergelijking met het Horizon 2020-kaderprogramma voor 2014-2020. Het EESC staat volledig achter deze verhoging en is van mening dat de Europese Onderzoeksraad het merendeel van zijn begroting moet gebruiken voor jonge beroepsonderzoekers in hun meest productieve en creatieve fase (subsidies voor starters en voor consolidatoren: Starting Grant ⁽⁵⁾ en Consolidator Grant ⁽⁶⁾).

6.3. De begroting voor de EIC stijgt het sterkst binnen Horizon Europa, tot een totaalbedrag van 13,5 miljard EUR. Binnen de pijler „Wereldwijde uitdagingen en industrieel concurrentievermogen” vertoont het cluster „Levensmiddelen en natuurlijke hulpbronnen” de grootste stijging, tot in totaal 10 miljard EUR. Het onderdeel „Versterking van de Europese Onderzoeksruimte” vertoont eveneens een aanzienlijke begrotingsverhoging tot een totaal van 2,1 miljard EUR. Het EESC is van mening dat deze begrotingstrends welkom zijn en de Europese Onderzoeksruimte zullen versterken en in alle Europese regio's voor een sterker O&I-ecosysteem met meerdere actoren zullen zorgen.

Brussel, 17 oktober 2018.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ Voor onderzoekers van elke nationaliteit met 2 tot 7 jaar ervaring na het behalen van hun PhD, een veelbelovend wetenschappelijk palmares en een uitstekend onderzoeksvoorstel (<https://erc.europa.eu/funding/starting-grants>).

⁽⁶⁾ Voor onderzoekers van elke nationaliteit met 7 tot 12 jaar ervaring na het behalen van hun PhD, een veelbelovend wetenschappelijk palmares en een uitstekend onderzoeksvoorstel (<https://erc.europa.eu/funding/consolidator-grants>).